

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2026. № 5.
ISSN 2307-2105

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.5.102>

УДК 63:630

*С. В. Беліменко,
аспірант,*

*Інститут агроекології та природокористування НААН, м. Київ, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-6873-6133>*

АЛЬТЕРНАТИВНІ ФІСКАЛЬНІ МЕХАНІЗМИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЗБАЛАНСОВАНОГО ЛІСОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

S. Belimenko,

*Postgraduate student, Institute of Agroecology and Nature Management of the
National Academy of Sciences of Ukraine*

ALTERNATIVE FISCAL MECHANISMS IN THE CONTEXT OF THE DEVELOPMENT OF BALANCED FORESTRY LAND USE

У статті досліджено взаємозв'язок між системою оподаткування лісового господарства та екологічними факторами, що детермінують процеси раціонального лісокористування. У контексті глобальних кліматичних змін та необхідності дотримання принципів сталого розвитку, лісові екосистеми відіграють критичну роль не лише як джерело деревної

сировини, але й як ключовий елемент збереження біорізноманіття. Відповідно, фіскальна політика держави у цій сфері має слугувати дієвим інструментом стимулювання екологічно збалансованого та ефективного землекористування.

У межах дослідження здійснено ґрунтовний ретроспективний та структурний аналіз податкових надходжень від лісогосподарських підприємств України. Емпіричні дані переконливо свідчать про наявність системних недоліків у чинному податковому законодавстві. Зокрема, встановлено та науково обґрунтовано факт жорсткої фіскальної асиметрії: вітчизняні лісогосподарські суб'єкти господарювання змушені сплачувати одночасно два суміжні платежі — рентну плату за спеціальне використання лісових ресурсів та земельний податок на лісові землі. Такий нормативно-правовий підхід де-факто генерує деструктивне явище подвійного оподаткування однієї і тієї ж економічної бази.

Доведено, що існуюче надмірне податкове навантаження на підприємства лісової галузі виступає потужним інгібітором їхнього інноваційного та розширеного відтворення. Воно спричиняє хронічне вимивання обігових коштів, які є життєво необхідними для реінвестування у модернізацію матеріально-технічної бази, превентивні екологічні заходи, лісовідновлення, а також захист насаджень від пожеж та біологічних шкідників. Унаслідок цього суттєво гальмується економічний розвиток галузі в цілому.

Обґрунтовано, що фундаментальним та невідкладним кроком на шляху до комплексної реформи лісового сектору є законодавче усунення механізму подвійного оподаткування. Ця інституційна зміна є критичною передумовою для оздоровлення фінансового стану підприємств та забезпечення переходу до моделі сталого лісового землекористування, де економічні інтереси гармонізовані з екологічною безпекою.

Як шляхи вирішення виявленої проблеми, у статті концептуалізовано кілька варіативних альтернативних фіскальних механізмів (зокрема,

впровадження консолідованого податку або диференціації ставок залежно від екологічного статусу лісів). Для кожної із запропонованих моделей проведено прогностичне моделювання та детальний розрахунок очікуваних податкових надходжень, що доводить можливість оптимізації податкового тиску на бізнес без критичних втрат для державного та місцевих бюджетів.

The article examines the relationship between the forestry taxation system and environmental factors that determine the processes of rational forest use. In the context of global climate change and the need to adhere to the principles of sustainable development, forest ecosystems play a critical role not only as a source of wood raw materials, but also as a key element of biodiversity conservation. Accordingly, the state's fiscal policy in this area should serve as an effective tool for stimulating environmentally balanced and efficient land use.

The study conducted a thorough retrospective and structural analysis of tax revenues from forestry enterprises in Ukraine. Empirical data convincingly indicate the presence of systemic shortcomings in the current tax legislation. In particular, the fact of severe fiscal asymmetry was established and scientifically substantiated: domestic forestry entities are forced to pay two related payments simultaneously - a rent for the special use of forest resources and a land tax on forest lands. Such a regulatory and legal approach de facto generates a destructive phenomenon of double taxation of the same economic base.

It is proven that the existing excessive tax burden on enterprises in the forestry sector acts as a powerful inhibitor of their innovative and expanded reproduction. It causes chronic leaching of working capital, which is vital for reinvestment in the modernization of the material and technical base, preventive environmental measures, reforestation, as well as protection of plantations from fires and biological pests. As a result, the economic development of the industry as a whole is significantly slowed down.

It is substantiated that a fundamental and urgent step on the path to a comprehensive reform of the forestry sector is the legislative elimination of the double taxation mechanism. This institutional change is a critical prerequisite for improving the financial condition of enterprises and ensuring the transition to a model of sustainable forest land use, where economic interests are harmonized with environmental safety.

As ways to solve the identified problem, the article conceptualizes several variable alternative fiscal mechanisms (in particular, the introduction of a consolidated tax or differentiation of rates depending on the ecological status of forests). For each of the proposed models, predictive modeling and detailed calculation of expected tax revenues are carried out, which proves the possibility of optimizing the tax pressure on business without critical losses for the state and local budgets.

Ключові слова: *ліс, лісове господарство, рентна плата, земельний податок, Єдиний лісовий податок, подвійне оподаткування, прожитковий мінімум.*

Keywords: *forest, forestry, rent, land tax, Single Forest Tax, double taxation, subsistence minimum.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Лісове господарство відіграє стратегічну роль у забезпеченні екологічної стабільності, економічного зростання та соціального добробуту країни. Сучасні тенденції вимагають переходу від суто споживацького ставлення до природи до моделі збалансованого лісогосподарського землекористування. Особливої гостроти це питання набуває в умовах колосального антропогенного та техногенного навантаження на екосистеми, зокрема враховуючи безпрецедентні екологічні наслідки та пошкодження лісових масивів України внаслідок військових дій. Відновлення та збереження лісового фонду потребує не лише значних

інвестицій, а й ефективного державного регулювання, де ключову роль відіграє податкова політика.

Незважаючи на задекларовані цілі сталого розвитку, вітчизняні лісові господарства стикаються із серйозними економічними бар'єрами, в тому числі з недосконалістю існуючого фіскального механізму. Аналіз структури податкових надходжень від підприємств лісогосподарської галузі виявляє критичний рівень податкового навантаження, що суттєво гальмує їхній соціально-економічний розвиток. Найбільш деструктивним фактором у цій системі є наявність фактичного подвійного оподаткування: підприємства змушені сплачувати як рентну плату за спеціальне використання лісових ресурсів, так і земельний податок на лісові землі. Така ситуація призводить до вимивання обігових коштів лісгоспів, позбавляючи їх можливості інвестувати у відтворення лісів та екологічні ініціативи.

Взаємозв'язок оподаткування та екологічних факторів у лісовому господарстві є предметом постійних наукових дискусій. Практика країн Європейського Союзу переконливо доводить, що фіскальні інструменти мають виконувати не лише наповнювальну, а й стимулюючу функцію. Наприклад, вивчення європейського законодавства (зокрема, підходів, закладених у законах про ліси Польщі, або традиційних правових інститутів на кшталт французького еспропріаційного права чи права на збір деревини) демонструє успішний досвід впровадження гнучких моделей. Вони враховують як економічні інтереси держави, так і екологічну та соціальну специфіку територій, уникаючи надмірного дублювання податків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В умовах сучасних економічних та екологічних трансформацій питання формування дієвого механізму фіскального регулювання лісового господарства набуває особливої гостроти. Проблематика фінансового забезпечення раціонального лісокористування, оптимізації податкового навантаження на лісгосподарські підприємства та пошуку компромісу між економічними інтересами держави і збереженням лісових екосистем постійно перебуває в центрі уваги багатьох

провідних вітчизняних та зарубіжних науковців. Слід зазначити, що фундаментальні засади та найбільш системні підходи до вирішення проблем оподаткування лісової галузі, формування рентної політики та побудови ефективного фіскального механізму в лісовому секторі економіки закладені в працях таких відомих вчених, як І. Синякевич, В. Голян, Є. Мішенін, І. Лицур, Я. Коваль, В. Зозуля, О. Голуб та І. Антоненко [1,2,3,4,5,6].

Зокрема, у своїх ґрунтовних дослідженнях В. Голян та І. Синякевич детально розкривають інституційне середовище та складні механізми рентоутворення в процесі використання лісових ресурсів, наголошуючи на необхідності справедливого вилучення лісової ренти державою. Зі свого боку, Є. Мішенін та І. Лицур у наукових працях акцентували увагу переважно на еколого-економічних засадах фіскального регулювання, обґрунтовуючи нагальну потребу стимулювання сталого, невиснажливого лісокористування саме через застосування гнучких податкових важелів та екологічних зборів. Дослідження ж Я. Ковалю та В. Зозулі здебільшого присвячені прикладним аспектам проблеми: адмініструванню лісового доходу, напрямам удосконалення існуючої системи зборів за спеціальне використання лісових ресурсів та мінімізації фіскальних ризиків у галузі.

Проте, незважаючи на беззаперечну вагомість та значний науковий доробок згаданих авторів, динамічні та часто непередбачувані зміни в національній економіці, а також виникнення нових викликів вимагають концептуально нових підходів до оподаткування. Більшість існуючих праць не повною мірою враховують сучасні реалії євроінтеграційного курсу. Зокрема, фрагментарно дослідженими та загалом невирішеними залишаються питання модернізації фіскальних механізмів з глибоким урахуванням передового європейського досвіду щодо вільного або пільгового користування специфічними лісовими ресурсами.

Крім того, в умовах сьогодення безпрецедентної актуальності набуває розробка інноваційних податкових та компенсаційних інструментів у контексті подолання наслідків колосальної екологічної шкоди, завданої лісам України внаслідок масштабних бойових дій. Цей аспект вимагає формування

абсолютно нових, антикризових підходів до лісового оподаткування та фінансової підтримки лісовідновлення в складний період повоєнної відбудови держави, що й зумовлює вибір напряму та своєчасність нашого дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Враховуючи вищезазначене, нагальною потребою є пошук нових підходів до оподаткування галузі. Метою цієї статті є обґрунтування необхідності покращення соціально-економічного стану лісгоспів шляхом реформування існуючого фіскального механізму. Головним кроком на цьому шляху вбачається усунення подвійного оподаткування підприємств лісової галузі для стимулювання збалансованого лісгосподарського землекористування, а також розгляд та аналіз можливих альтернативних фіскальних механізмів, здатних замінити діючі норми.

Дослідження охоплює теоретичні та методологічні аспекти вищезазначеної проблематики, а також спрямоване на пошук конкретних практичних рекомендацій, спрямованих на поліпшення фіскального механізму для стимулювання соціально-економічного розвитку та, як наслідок, збалансованого лісгосподарського землекористування.

Методологічною базою цього дослідження є основні принципи економіки природокористування і лісового господарства, а також загальнотеоретичні методи наукового пізнання. Вищезазначені принципи та методи відображені в роботах відомих українських науковців, які досліджують питання забезпечення збалансованого використання земель для лісового господарства.

В дослідженні використано наступні методи: *статистичний метод* (ґрунтується на кількісних показниках, які дають можливість зробити висновок щодо необхідності раціонального оподаткування); *діалектичний метод* пізнання для аналізу законодавчих та нормативних актів і наукових праць вчених щодо проблематики функціонування фіскального механізму в контексті лісгосподарського землекористування; *трендовий аналіз*

(визначення основної тенденції динаміки показників); *синтез і логічне узагальнення* концептуальних основ необхідності і передумов забезпечення стабільного фіскального механізму щодо земель лісогосподарського призначення; *метод аналогій* (перенесення закономірностей розвитку одного процесу з певними поправками на інший процес чи територію); *метод порівняльного аналізу* (аналіз найбільш актуальних проблем функціонування економічних та фінансових інструментів фінансово-економічного механізму оподаткування земель лісогосподарського призначення); *монографічний метод* для виявлення чинників удосконалення інструментів; *графічний метод*; *абстрактно-логічний метод* (теоретичні узагальнення та формулювання висновків).

Інформаційну базу дослідження становлять матеріали та офіційні дані: Державної податкової служби України, звітність ДП «Ліси України», а також звітність Державного агентства лісових ресурсів України, дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених із питань сталого лісогосподарського землекористування, матеріали власних досліджень тощо.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглядаючи діяльність лісових господарств України потрібно враховувати специфіку їх роботи. З одного боку лісгоспи повинні отримувати прибуток, як і будь-які інші державні підприємства, з іншого вони повинні зберігати і примножувати об'єм лісових насаджень. Виходячи з цієї ситуації лісгоспи не можуть розглядатись виключно з економічної точки зору як підприємство, так само вони не можуть розглядатись як тільки природоохоронні установи. Адже керування виключно економічними мотивами призвело би до надмірних вирубок лісу, що у свою чергу погіршить екологічний стан земель лісогосподарського призначення. А спроби перетворити всі ліси в природоохоронні зони зведе на нуль всю економічну складову лісового господарства.

Ситуація також ускладнюється війною основними негативними наслідками для лісових господарств якої виступають забруднення лісів,

знищення лісів та мінно-снарядне забруднення. Розробляючи новий Єдиний лісовий податок необхідно враховувати вказану специфіку ведення лісового господарства та ситуацію в країні. Окрім цього існує необхідність впровадження Єдиного лісового податку, закріпленого рішенням Ради національної безпеки та оборони України від 29 вересня 2022 року, що свідчить про застарілість фіскального механізму рентної плати для лісових господарств.

Для кращого розуміння ситуації проаналізуємо податкові надходження від підприємств галузі за останні роки.

Рис. 1. Аналіз фінансово-економічного стану підприємств ДАЛРУ/ДП «Ліси України» за період 2022-2025 рр.

Джерело: систематизовано авторами на основі статистичних даних

Держлісагентства та ДП «Ліси України»

Аналізуючи фінансово-економічні звіти підприємств ДАЛРУ/ДП «Ліси України» за період можна побачити стабільно високий рівень податкового навантаження.

Окрім того варто розглянути екологічні показники які виражаються в об'ємах лісовідтворення та створення нових лісів.

Таблиця 1. Аналіз об'ємів вирощування та відтворення лісів підприємствами ДАЛРУ/ДП «Ліси України» за період 2022-2025 рр.

	2022	2023	2024	2025
Відтворено лісів тис. га.	32	35,2	35,2	25,9
Зокрема створено нових лісів тис. га.	1,9	5,9	6,1	1,2

Джерело: систематизовано авторами на основі статистичних даних Держлісагентства та ДП «Ліси України»

Розглядаючи наведені дані можна побачити позитивну динаміку лісовідтворення та лісо вирощування в 2022-2024 роках та зменшення об'ємів в 2025 році.

Деякі вітчизняні вчені вважають механізм ренти перспективним та таким, що потребує залучення системи науково-обґрунтованих принципів, а впровадження плати на рентній основі відкриває значний потенціал гнучкості еколого-економічного механізму досягнення збалансованого рівня землекористування [7; 8]. Проте автори цього дослідження вважають що в часи війни та повоєнного відновлення необхідно зменшити податковий тиск на галузь шляхом реформування існуючого фіскального механізму.

Розглянемо можливі альтернативні варіанти фіскального механізму щодо лісових господарств.

Першим запропонованим варіантом альтернативного фіскального механізму є, метод заснований на врахуванні вартості знеособленого кубічного метру реалізованої деревини. Даний метод враховує польський досвід оподаткування земель лісогосподарського призначення. Основу польського законодавства в галузі оподаткування лісових господарств

складає закон «Про ліси», який запроваджує спеціальний лісовий податок. Згідно з законом, об'єкт оподаткування – лісова площа в гектарах. В свою чергу, розрахунок останньої відбувається з використанням перевідних коефіцієнтів. Ставка податку за один перевідний гектар лісової площі розраховується базуючись на середній ціні 1 м³ пиловника хвойних порід. У Польщі розрахунок лісового податку на гектар залежить від грошового еквівалента 0,22 м³ деревини, яка розрахована на основі середньої ціни продажу деревини [9].

У контексті реформування податкової системи України варто звернути увагу на успішні механізми стимулювання лісового господарства у Польщі. Там діє система, за якої розмір податкових відрахувань не прив'язаний до поточної фінансової успішності підприємства. Завдяки такому підходу польські суб'єкти акумулюють чистий дохід на рівні 122,7 євро/га, віддаючи державі менш як один відсоток від сукупного виторгу в 123,4 євро/га (залишок складає 99,4%). Адаптація цієї практики в Україні дозволить уніфікувати податкові механізми та забезпечити більш сталий розвиток лісових угідь.

Запропонована формула обчислення ставки Єдиного лісового податку: площа в гектарах, поділена на показник вартості знеособленого кубічного метру реалізованої деревини, де X – ставка податку, A – площа в гектарах, B – показник вартості знеособленого кубічного метру реалізованої деревини.

$$X = A \div B \quad (1)$$

X – ставка Єдиного податку для лісових господарств, A – площа лісового господарства в гектарах, B – показник вартості знеособленого кубічного метру реалізованої деревини.

Наведемо умовний приклад, який не враховує пільги для лісів віком до 40 років (молодняку) шляхом розрахунку прогнозу фінансово-економічного стану підприємств ДАЛРУ на 2027 рік. Згідно з звітом Держлісагентства за

2025 рік загальна площа земель, які перебувають у постійному користуванні лісових господарств складає 6 574 946 га. За 2025 рік вартість знеособленого кубічного метру реалізованої деревини складає 2624 грн [10], враховуючи індекс інфляції за 2026 та прогнозований індекс інфляції на 2027 рік обчислено вартість знеособленого кубометру реалізованої деревини, що становитиме 3028,09 грн. Застосуємо показник вартості знеособленого кубометру реалізованої деревини тобто 3028,09 грн., ділимо площу земель, які перебувають у постійному користуванні лісових господарств на цей показник і отримуємо ставку Єдиного лісового податку складе 2171 грн/га. Прогнозований обсяг оподаткування підприємств ДАЛРУ на 2027 рік за умови застосування ставок нового Єдиного лісового податку наведено в табл. 2.

Таблиця 2. Прогноз оподаткування підприємств ДАЛРУ на 2027 рік при застосуванні ставок нового Єдиного лісового податку розрахованих із показнику вартості знеособленого кубометру реалізованої деревини

	Прогнозований чистий дохід підприємств тис. грн.	Прогнозований об'єм сплачених податків підприємствами тис. грн.	Оподаткування у % від доходу підприємств
Загалом	34 640 800	14 276 297	41%

Джерело: розраховано авторами на основі статистичних даних Держлісагентства та власних розрахунків.

Припустімо показник вартості знеособленого кубометру реалізованої деревини буде збільшено на 100%, тобто 6056 грн., ділимо площу земель, які перебувають у постійному користуванні лісових господарств на цей показник і отримуємо ставку Єдиного лісового податку складе 1085 грн/га. Прогнозований обсяг оподаткування підприємств ДАЛРУ на 2027 рік за умови застосування ставок нового Єдиного лісового податку наведено в табл. 3.

Таблиця 3. Прогноз оподаткування підприємств ДАЛРУ на 2027 рік при застосуванні ставок нового Єдиного лісового податку розрахованих із показнику вартості знеособленого кубометру реалізованої деревини збільшеного на 100%

	Прогнозований чистий дохід підприємств тис. грн.	Прогнозований об'єм сплачених податків підприємствами тис. грн.	Оподаткування у % від доходу підприємств
Загалом	34 640 800	7 138 148	21%

Джерело: розраховано авторами на основі статистичних даних Держлісагентства та власних розрахунків.

Аналізуючи інформацію наведену в Таб. 2 і Таб. 3 можна зробити висновок про високу гнучкість потенціальної моделі фіскального механізму. В Таб. 2 при застосуванні показнику вартості знеособленого кубометру реалізованої деревини можна зберегти майже той самий об'єм податкових надходжень що і при застосуванні існуючої моделі оподаткування. В Таб. 3 при застосуванні показнику вартості знеособленого кубометру реалізованої деревини збільшеного на 100% можна суттєво зменшити відсоток податкового навантаження, а звільнені кошти перенаправити на покращення екологічного стану земель лісогосподарського призначення. При цьому в обох випадках відпадає потреба прораховувати рентну плату, а також припиняється подвійне оподаткування.

Другим запропонованим варіантом альтернативного фіскального механізму є метод заснований на врахуванні прожиткового мінімуму. Формування Єдиного лісового податку для лісових господарств шляхом врахування рівня прожиткового мінімуму дозволить враховувати соціально-економічний стан країни.

Запропонована формула обчислення ставки Єдиного лісового податку: площа в гектарах, поділена на показник прожиткового мінімуму (Загальний показник)

$$A = B \div C \quad (2)$$

A – ставка Єдиного податку для лісових господарств, B – площа лісового господарства в гектарах, C – показник прожиткового мінімуму

Наведемо умовний приклад, який не враховує пільги для лісів віком до 40 років (молодняку) шляхом розрахунку прогнозу фінансово-економічного стану підприємств лісогосподарської галузі на 2027 рік. Згідно зі звітом Держлісагентства за 2025 рік, загальна площа земель, які перебувають у постійному користуванні лісових господарств складає 6 574 946 га. [10]. Згідно з Постановою № 751 від 28.06.2024 року «Про схвалення Бюджетної декларації на 2025—2027 роки», у 2027 році загальний показник прожиткового мінімуму становитиме 3028 грн. Для розрахунку візьмемо умовний показник прожиткового мінімуму збільшений на 50%, тобто 4542 грн. Таким чином, згідно з формулою ставка Єдиного лісового податку складе 1447 грн. Прогнозований обсяг оподаткування підприємств ДАЛРУ на 2027 рік за умови застосування ставок нового Єдиного лісового податку наведено в табл. 4.

Таблиця 4. Прогноз оподаткування підприємств ДАЛРУ на 2027 рік при застосуванні ставок нового Єдиного лісового податку розрахованих із показнику прожиткового мінімуму збільшеного на 50%

	Прогнозований чистий дохід підприємств, тис. грн.	Прогнозований об'єм сплачених податків підприємствами, тис. грн.	Оподаткування від доходу підприємств, %
Загалом	34 640 800	9 517 814	27%

Джерело: розраховано авторами на основі статистичних даних Держлісагентства, ДП «Ліси України» та власних розрахунків.

Таким чином, розмір податку буде залежати від розміру прожиткового мінімуму, який показує соціально-економічний стан країни. При цьому, обсяги податкових надходжень до бюджетів зменшаться, а вивільнені кошти дадуть значний поштовх розвитку лісових господарств як в економічному аспекті, так і в аспекті збалансованого лісогосподарського землекористування.

Нижче можна ознайомитись з порівняльною таблицею існуючого та альтернативних фіскальних механізмів.

**Таблиця 5. Порівняння Рентної плати та альтернативних
фіскальних механізмів**

Критерій	Рентна плата	Альтернатива 1 (Вартість 1 м³ деревини)	Альтернатива 2 (Прожитковий мінімум)
База оподаткування	Обсяг заготовленої деревини, нормативна грошова оцінка земель, порода, відстань тощо.	Площа лісових угідь (га) та відсоток від середньої вартості знеособленого 1 м ³ деревини.	Площа лісових угідь (га) та відсоток від загального показник прожиткового мінімуму.
Складність адміністрування	Потребує складних розрахунків, призводить до подвійного оподаткування.	Проста та прозора формула.	Максимально спрощений розрахунок на основі базового макропоказника.
Податкове навантаження	Високе податкове навантаження залишає мінімум коштів для реінвестицій у ліс.	Регульоване податкове навантаження (до 21%), яке залежить від обраного коефіцієнта (наприклад, 200%).	Знижене (до 27%). Зменшує відсоток податку від доходу підприємств.
Гнучкість системи	Ставки є жорсткими та не завжди встигають за змінами ринкової кон'юнктури.	Дозволяє державі балансувати між наповненням бюджету та розвитком галузі використовуючи різний відсоток вартості пиловника.	Гнучкість залежить від політико-економічних рішень уряду щодо розміру прожиткового мінімуму.
Головний орієнтир	Фіскальний (наповнення державного та місцевих бюджетів).	Ринково-економічний (прив'язка до реальної цінності лісового ресурсу).	Соціально-макроекономічний (відображає загальний стан економіки країни).
Вплив на екологію	Негативний. Спонукає підприємства до надмірних вирубок для покриття податків.	Позитивний. Вивільняє кошти для лісовідтворення та боротьби з наслідками війни.	Позитивний. Забезпечує фінансовий ресурс для збалансованого землекористування.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Підсумовуючи результати, необхідно наголосити на тому, що сучасна парадигма управління лісовими господарствами України потребує глибокої трансформації. Розв'язання складної дилеми між необхідністю генерування

економічного прибутку та критичною потребою збереження й примноження лісового фонду неможливе в рамках існуючої застарілої системи оподаткування.

Авторами було запропоновано та обґрунтовано два перспективні методи формування ставки нового податку, кожен з яких доводить свою життєздатність: Метод на базі вартості кубічного метра реалізованої деревини (адаптація польського досвіду) демонструє найвищий рівень гнучкості. Використовуючи коефіцієнт відсоткового відношення (наприклад, 100% або 200%), держава отримує потужний важіль: від можливості збереження поточного рівня надходжень до цілеспрямованого зниження податкового тиску (до 21% від доходу у 2027 році) для стимулювання галузі. Окрім гнучкості фіскального регулювання цей фіскальний метод впливає на об'єми вирубки і продажі деревини, адже чим більший податок, тим більші обсяги вирубок необхідні для його сплати і навпаки.

Метод на базі загального показника прожиткового мінімуму є глибоко соціально орієнтованим. Прив'язка податку до макроекономічного показника стану країни (прожиткового мінімуму) знижує фіскальний тиск (до 27% у 2027 році). Також цей метод є більш передбачуваним адже прожитковий мінімум затверджується на декілька років вперед.

Найважливішим концептуальним висновком даного дослідження є те, що держава повинна змінити кут зору на лісове господарство воно не може розглядатися виключно як джерело наповнення бюджету. Зменшення обсягів податкових надходжень, яке відбудеться при застосуванні запропонованих моделей, не слід трактувати як втрату. Навпаки, вивільнені кошти стануть прямими реінвестиціями у відновлення лісів, розмінування територій та забезпечення збалансованого еколого-економічного землекористування, що у довгостроковій перспективі принесе державі значно більші дивіденди.

Література

1. Синякевич І. М. Лісова політика : теорія і практика / І. М. Синякевич. – Львів : Афіша, 2018.
2. Синякевич І. М. Економіка лісокористування : навч. посібник / І. М. Синякевич. – Львів : ІЗМН, 2000. – 402 с.
3. Голян В. А. Інституційне середовище природокористування : монографія / В. А. Голян. – Луцьк : Твердиня, 2009. – 480 с.
4. Голян В. А., Андрощук І. І. Економічний механізм природокористування: рентна плата за спеціальне використання природних ресурсів / В. А. Голян // Економіка України. – 2017.
5. Мішенін Є. В. Еколого-економічні проблеми природокористування у лісовому комплексі (теорія, методологія і практика) : дис... доктора екон. наук : 08.08.01 / Є. В. Мішенін. – Київ, 1998. – 429 с.
6. Лищур І.М. Територіальна організація лісового комплексу України в умовах трансформації продуктивних сил: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.06. Київ, 2016. 38 с.
7. Фурдичко О.І., Паляничко Н.І. Особливості рентного регулювання фінансового забезпечення землекористування. *Збалансоване природокористування*. 2017. № 1. С. 6–10.
8. Ткачів С.М. Оподаткування лісового господарства: проблеми і перспективи. *Агросвіт*. 2017. №14. С. 50–54.
9. Механізми адміністративно-фінансової децентралізації: світові практики та напрямки їх імплементації в Україні / НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»; наук. редактор І.З. Сторонянська. Львів, 2018. 106 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»). URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20180703.pdf>, (дата звернення 15.04.2026).
10. Публічний звіт Голови Державного агентства лісових ресурсів України 2022-2025р. <https://forest.gov.ua/agentstvo/komunikaciyi-z-gromadskisty/publichni-zviti-derzhlisagentstva> (дата звернення: 15.04.2026)

References

1. Syniakevych, I.M. (2018), *Lisova polityka: teoriia i praktyka* [Forest policy: theory and practice], Afisha, Lviv, Ukraine.
2. Syniakevych, I. M. (2000), *Ekonomika lisokorystuvannia* [Forestry Economics], IZMN, L'viv, Ukraine.
3. Holian, V. A. (2009), *Instytutsijne seredovysche pryrodokorystuvannia* [Institutional Environment of Nature Management], Tverdynia, Luts'k, Ukraine.
4. Holian, V.A. and Androschuk, I.I. (2017), "Economic mechanism of nature management: rent for special use of natural resources", *Ekonomika Ukrainy*.
5. Mishenin, Ye. V. (1998), "Ecological and economic problems of nature management in the forest complex (theory, methodology and practice)", Doctor Thesis, Economy, Kyiv, Ukraine.
6. Lytsur, I.M. (2016), "Territorial organization of the forest complex of Ukraine in conditions of transformation of productive forces", Abstract of Ph.D. dissertation, economy, Institute of Environmental Economics and Sustainable Development of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
7. Furdychko, O. I. and N. I. Palianychko, (2017), "Peculiarities of rent regulation of financial support of land use", *Zbalansovane pryrodokorystuvannia*, vol. 1, pp. 6-10.
8. Tkachiv, S.M. (2017), "Forestry taxation: problems and prospects", *Ahrosvit*, vol. 14, vol. 50–54.
9. Storonianska, I.Z. (2018), *Mekhanizmy administratyvno-finansovoi detsentralizatsii: svitovi praktyky ta napriamky ikh implementatsii v Ukraini* [Mechanisms of administrative and financial decentralization: world practices and directions of their implementation in Ukraine], National Academy of Sciences of Ukraine. DU «Instytut rehional'nykh doslidzhen' imeni M. I. Dolishn'oho, Lviv, Ukraine,
10. State Agency of Forest Resources of Ukraine (2026), "Public report of the head of the state agency of forest resources of Ukraine for 2022-2025", available at: <https://forest.gov.ua/agentstvo/komunikaciyi-z-gromadskistyuu/publichni-zviti-derzhlisagentstva> (Accessed 02.03.2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 22.04.26

Прорецензовано / Revised: 04.05.26

Дата публікації / Published: 26.05.26